

Ultraviolettivalon vaikutus australialaisiin ja suomalaisiin vehnälajikkeisiin Australian kasvuoloissa

Kaija Hakala

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Kasvintuotannon tutkimus, Kasvinviljely ja biotekniikka, E-talo, FIN-31600 Jokioinen, kaija.hakala@mtt.fi

Yläilmakehän otsonikerroksen ohetessa maan pinnalle tulevan lyhytaaltoisen ultraviolettisäteilyn (UV-B) määrä nousee. Otsonikerroksen ohenema ("otsoniaukko") on todellisuutta varsinkin maapallon etelä- ja pohjoisnavan alueilla. Otsonikerroksen tuhoutumisen on ennustettu jatkuvan aina vuoteen 2010-2019, jopa vuoteen 2040 asti. Suomen alueelle lasketut skenaariot UV-B -säteilyn voimistumisesta vaihtelevat 60% (huhtikuu) ja 30% (kasvukausi) huippuarvojen välillä. Suomen säteilytasot ovat kuitenkin verrattain pienet johtuen korkeista leveysasteistamme. Lähempänä päiväntasaajaa sekä näkyvän valon että UV-B -säteilyn voimakkuus on huomattavasti suurempi kuin Suomessa. Myös näissä oloissa kasvit kasvavat ja viljelykasveja viljellään. Rajoittaako voimakas UV-B -säteily kasvien kasvua lähellä päiväntasaajaa? Miten suomalaiset viljelykasvit sopeutuisivat näihin oloihin? Tätä tutkin Australian aurinkoisimman osavaltion, Länsi-Australian, pääkaupungissa Perthissä (32°S) vuosina 2000-2001.

Australialaiset vehnälajikkeet sopeutuneet hyvin UV-B -säteilyyn

Tutkimus alkoi viiden australialaisen vehnälajikkeen testauksella. Lajikkeet olivat Aroona (1981), Cascades (1994), Spear (1983), Stiletto (1993) ja Westonia (1997). Kasveja kasvatettiin joko normaaleissa säteilyoloissa tai oloissa, joissa UV-B -säteily oli poistettu. Vaikka kasvit kasvoivat hyvin molemmissa käsittelyissä, lajikkeet Aroona ja Cascades näyttivät tuottavan enemmän biomassaa ja satoa, kun UV-B oli poistettu. UV-B:n vaikutus kohdistui sivuversojen ja niiden tähkien määrään ja kuivapainoon. Pääverson biomassaan UV-B:llä ei ollut vaikutusta. Vaikka UV-B -säteilyn vaikutukset muuten vaihtelivat, kaikkien lajikkeiden lippulehdissä oli selvästi enemmän UV-B -säteilyä absorboivia pigmenttejä kontrolliooloissa kuin silloin, kun UV-B oli poistettu.

Suomalaiset lajikkeet herkempiä UV-B -säteilylle kuin australialaiset

Ensimmäisessä kokeessa olleista lajikkeista valittiin jatkokeeseen kolme, Aroona, Cascades ja Westonia. Aroona ja Cascades valittiin, koska ne näyttivät reagoivan herkimmin UV-B -säteilyyn. Westonia valittiin sen pääversopainotteisen kasvatavan takia ja koska se on uusi lajike, jolle on asetettu suuria odotuksia varsinkin Länsi-Australiassa. Lisäksi jatkokeisiin otettiin kolme Suomessa viljeltyä vehnälajiketta, Heta, Manu ja Tjalve. Myös tässä kokeessa Aroona -lajikkeen biomassan kertyminen oli hiukan hitaampaa korkeassa kuin matalassa UV-B -säteilyssä. Sen sijaan Cascades -lajikkeen sivuversojen ja biomassan määrä oli korkeassa UV-B -säteilyssä suurempi kuin matalan UV-B:n oloissa. Westonia-lajikkeella ei näkynyt eroa biomassan tai sivuversojen määrissä kummassakaan käsittelyssä. Suomessa viljeltävät lajikkeet reagoivat kaikki samalla tavalla: sivuversojen ja siten koko kasvin kuivapaino oli selvästi pienempi korkean kuin matalan UV-B -säteilyn oloissa. Koska vertailua ei ollut mahdollista jatkaa tuleentumiseen asti, jää avoimeksi, olisivatko juuri ennen tähkimistä havaitut erot ilmenneet sadossa ja kuivapainossa myös tuleentumisen jälkeen.

Johtopäätökset

Australialaiset vehnälajikkeet ovat sopeutuneet hyvin korkeaan UV-B -säteilyyn. Joillakin lajikkeista, kuten yli 20-vuotias lajike Aroona, sadot saattaisivat olla suuremmat matalammassa UV-B -voimakkuudessa. Suomen oloihin jalostetut ja tällä hetkellä viljeltävät lajikkeet saattavat menettää osan huippusadostaan, jos UV-B -säteilyn voimakkuus nousee huomattavasti tulevaisuudessa. Tämän tutkimuksen tuloksista voidaan kuitenkin päätellä, että jalostuksen avulla on mahdollista kehittää uusia, UV-B -säteilyä hyvin kestäviä lajikkeita.

Kiitokset

Kiitän lämpimästi Suomen Akatemiaa työn rahoituksesta ja Länsi-Australian yliopiston Maatalousmetsätieteellistä tiedekuntaa (prof. Hans Lambers) aurinkoisten puitteiden tarjoamisesta työn suoritukselle.